

Скільки в Америці нерелігійних євреїв?

Консервативна синагога у Філадельфії, побудована за проектом Френка Ллойда Райта

Ефект вибуху бомби справило проведене декілька років тому демографічне дослідження, згідно з яким 23% американських євреїв самовизначили себе «євреями не за релігією». Я подумав тоді, що мова йде про якихось інших євреїв — не тих, з ким я добре знайомий. Але опубліковане нещодавно нове [опитування авторитетного Pew Research Center](#) свідчить, що чисельність таких євреїв досягла 27%. Зокрема, опитування підтвердило моє переконання, що нерелігійних євреїв у Америці ще більше, ніж вважають експерти.

«Євреї не за релігією» — це штучний конструкт, створений соціологами. Просто 27% у рядку про віросповідання вказали не юдаїзм. При цьому лише 20% євреїв, які відзначили, що є прихильниками юдаїзму, вказали, що відвідують синагогу не рідше ніж раз на місяць. 79% респондентів роблять це рідше. На питання чому, 2/3 з них відповіли, що не релігійні. Це вже ближче до відомої мені реальності, а якщо додати до них 27% євреїв, які не визнають себе юдеями, вийде, що близько 80% американських євреїв не можуть бути описані в термінах релігії.

Я навів ці розрахунки не для того, щоб спростувати висновки [дослідження «Єврейські американці 2021»](#), проведеного солідною соціологічною конторою. Pew Research Center отримав додаткове фінансування від єврейських донорів, але його опитування багато в чому вільні від інтересів єврейських структур, які зазвичай замовляють «єврейські» дослідження в Америці. Pew Research — не єврейська організація, але цілий підрозділ у його складі займається релігійною проблематикою у США. Щоправда, визначення релігії експертами Центру не завжди збігаються з розумінням різними євреями єврейства / юдаїзму. На відміну від російсько-єврейського світу, терміни «єврейство» і «юдаїзм» використовуються у Сполучених Штатах як абсолютні синоніми.

З термінами взагалі велика плутанина. Все залежить від того, як запитати. Релігія — поняття християнське, що визначає систему вірувань — те, про що люди думають. Євреї ж, часто-густо, визначають себе не через вірування, а через єврейську діяльність.

На одному з єврейських кінофестивалів Єврейський музей у Нью-Йорку

Євреї, а часом і люди, які не самовизначають себе в такій якості, ведуть єврейське життя: відзначають єврейські свята, ходять на фестивалі єврейського кіно, в єврейські ресторани, грають клезмерську музику, відвідують єврейські музеї, книжкові клуби, беруть участь у єврейських дискусійних групах у соціальних мережах, готують єврейські страви, займаються генеалогією (тобто, визначають своє місце в історії), працюють у єврейських організаціях. Я сам знаю декілька єврейських структур, де все тримається на неєврейському персоналі. А є ще змішані сім'ї та їхні діти, які становлять близько половини єврейських сімей в Америці.

Треба віддати належне упорядникам опитування — вони цікавилися не тільки ставленням до релігії, а питали і про єврейські кінофестивалі, телесеріали, та інші форми участі у єврейському житті. Наприклад, в єврейських групах у FB активно бере участь кожен 25-й єврей, а ще близько 30% — періодично, 10% часто дивляться єврейські серіали, ще 30% — час від часу. Але інтерв'юери не запитали, чи достатньо зрозумілі респондентам «Сайнфельд» або «Дивовижна місіс Майзель»? Євреїв, які не беруть участі в єврейських дискусіях у FB, не запитали: чому? Все це підкреслює думку, що синагога — це місце, де мешкає юдаїзм. Це також християнське розуміння єврейства як «релігії». [Погляди молоді ще більш заплутані, але лише якщо дивитися на них з точки зору християнського визначення релігії](#).

У російськомовних євреїв є чітке, ще з радянських часів визначення «єврейська національність». В Америці під національністю розуміють громадянство, хоча і знають інше значення цього слова. Більшість євреїв США чинять опір, коли їх визначають як національність, що зробив, наприклад у 2019 році президент Трамп у рамках законодавства про цивільні права, так званого Title IX, що наділяє єврейських студентів в кампусах статусом «меншини під захистом». [Це викликало хвилю протестів видатних і впливових американських євреїв](#) — інтелектуалів, бізнесменів, політиків. Сенатор Річард Блюменталь з Коннектикуту узагальнив тоді думку більшості, мовляв, ми євреї — американці, а ніяка не національність.

Належність до етнічної групи впроваджена в американський дискурс, але єдина офіційно визнана нерасова етнічність — це іспаномовні (Hispanics). Євреї, як показують опитування, все більше стають багаторасовою групою. За різними визначеннями 8-17% євреїв в Америці — не білі. (У Канаді етнічність відбивається у переписі. Коли графа «євреї» зникла з опитувального листа, половина осіб, які ідентифікували себе як євреї, почала обирати інші опції).

Дан Лібенсон

Рейчел Гросс

Так чи інакше, але визначення євреїв як громади — релігійної конфесії, хоч і використовується в риториці єврейських організацій, але не відображає реальну ситуацію. Дан Лібенсон з програми «Безмежний юдаїзм» говорить, що громада не тільки явно має на увазі, що всі євреї до чогось належать, але неявно ділить євреїв на «хороших», які жертвують на Ізраїль, синагоги і великі організації, і «євреїв лише за назвою », з якими можна не рахуватися. Узагальнення, на зразок «єврейська громада», «американське єврейство» зручні великим організаціям, які ведуть мову від імені всіх євреїв, але мало що дають тим, хто намагається створити свою, незалежну версію єврейства, свій стартап юдаїзму. При тому, що вся історія юдаїзму складається з таких «стартапів».

У будь-якому випадку, релігія у християнському розумінні — не те, що об'єднує євреїв. Найкраще це висловила професор єврейських студій Університету Сан-Франциско Рейчел Гросс: [«Якщо ви запитуєте американських євреїв, чи вони релігійні, ви не розумієте американських євреїв»](#). Замість того, щоб журитися з приводу того, скільки євреїв не знаходять для себе нічого цікавого в синагозі, краще радіти, що 58% євреїв проявляють свій юдаїзм іншими способами.

Міхаель Дорфман, спеціально для «Хадашот»